

MASOFAVIY TA'LIMDA ONLAYN O'QITISH KURSLARINI TASHKIL ETISH

Axmedova Barno Abdiyevna

Qarshi muhadislik-iqtisodiyot instituti tadqiqotchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10934987>

Annotatsiya: Ushbu maqolada ma'sofaviy ta'lim iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida asosiy omil sifatida e'tirof etilgan va maqolada firkr mulohazalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Masofaviy ta'lim, ilmiy, pedagogik, axborot-kommunikatsiya, ta'lim jarayoni, ta'lim xizmati.

Masofaviy ta'limda Onlayn o'qitish kurslari quyidagi elementlarni o'z ichiga olgan holda o'quv dasturlarini diqqat bilan rejalashtirish uchun eng avvalo ta'lim muhiti muhim ahamiyatga ega. Onlayn o'quv muhiti deganda o'quvchilar onlayn-resursga kirish, onlayn kurs va aloqa uchun tizimlardan foydalanish, o'qituvchidan yordam olish va baho olish joylari tushuniladi. Odamlar qo'llab-quvvatlaydigan, tasalli beradigan va tasodifiy bo'lgan o'quv muhitida eng yaxshi bilimlarni o'rganadilar. Shunday qilib o'quv muhiti jismoniy, ishonch, hurmat, yordam va erkinlik kabi har tomonlama qulay bo'lishi kerak. Shu bilan birga, onlayn o'qitish muhiti ta'lim natijalariga katta ta'sir ko'rsatmaydi, ammo onlayn o'quv kursida tegishli o'quv muhitini yaratish imkoniyatiga ega.

Ikkinchidan kurslarni boshqarish tizimi - o'quvchilarni royxatdan o'tkazishni, onlayn o'qitish kurslari tarkibini yetkazib berishni, kuzatishni hamda testlar o'tkazishni osonlashtiradi. Shuningdek o'qituvchilar tomonidan olib boriladigan o'quv mashg'ulotlarini boshqarishga imkon berishi mumkin. O'qituvchiga onlayn kurs tarkibini nisbatan osonlik bilan yaratishga imkon beradigan va keyinchalik ushbu kursni o'qitish va boshqarishga imkon beradigan vositalar va namunalar to'plamini taqdim etadi, shu jumladan kursda o'rganuvchilar bilan turli xil o'zaro aloqalarni ta'minlashni o'z ichiga oladi.

Uchinchidan texnik infratuzilma - o'quv jarayoni natijalarini ta'minlashda texnologiya muhim rol oynaydi, chunki talabalar onlayn o'rganish muhitida ko'proq o'zaro aloqalarga ega bo'lib, muvaffaqiyatli bo'lishlari kerak. Universitetda onlayn kurslar uchun zamonaviy va mos keladigan transfer ma'lumotlariga ega bo'lgan qo'llab-quvvatlovchi sifatli texnologiyalar mavjud bo'lishi kerak.

Masofaviy ta'lim sharoitida pedagogik o'zaro ta'sir jarayoni o'zaro ta'sir qiluvchi sub'ektlar o'rtasida tabiiy to'siqlar mavjudligi bilan murakkablashadi, ammo bu momentdan mohirona foydalanish mumkin. Pedagogik o'zaro ta'sir - bu maxsus tashkil etilgan jarayon bo'lib, uning natijasi o'qituvchi va o'quvchilarning xatti-harakatlari, faoliyati va munosabatlaridagi o'zaro o'zgarishlardir. Biz vositachining (kompyuterning) o'quv salohiyatini ochish haqida ketyapmiz, bu o'qituvchi va talabalar tomonidan yuqori samaradorlikka yordam beradi.

Biz V. Thurmond, K. Wambach, G.R. Konnors va B.B. Frey pedagogik o'zaro ta'sirning bo'linishi haqida 4 tur bo'yicha masofaviy ta'lim shartlari: talaba - o'quv kursining mazmuni; talaba - talaba; talaba - o'qituvchi; talaba interfeys.

Grebenyuk T. B. va Bulan I. G. masofaviy ta'limda o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi pedagogik hamkorlik modelini ishlab chiqdi. Bu model asosida o'zaro ta'sirning birinchi turi "talaba - kurs mazmuni", talabaning o'zaro ta'siri va onlayn kurslarda taqdim etiladigan tarkibi, tarkibning ravshanligini o'z ichiga oladi. Bu erda vaqt va muhit ushbu o'zaro ta'sirning samaradorligi darajasini belgilaydi.

Masofaviy ta'lim sharoitida mavjud ish uslublari va shakllarining xususiyatlarini tahlil qilish doirasida muallif kursida faol va interaktiv o'qitish usullaridan foydalanishga e'tibor qaratilgan. Universitet talabalari o'qitishning muayyan usullaridan foydalanish bo'yicha o'z qarashlariga ega va shu munosabat bilan masofaviy ta'lim sharoitida o'zlarining amaliy ko'nikmalarini faoliyatga joriy etish imkoniyati mavjud. Bu borada faol va interfaol o'qitish usullari orqali o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi hamkorlikni tashkil etish amalga oshirilmoqda.

Gap bo'lajak o'qituvchining masofaviy ta'lim tizimi bilan o'zaro aloqada bo'lish qobiliyatini shakllantirish haqida bormoqda, xususan, ijodiy izlanish va o'zaro aloqaning yangi shakllarini amalga oshirishga qaratilgan tadqiqot faoliyatida, shu jumladan on-layn maslahatlar, oflayn maslahatlar, onlayn video. ma'ruzalar, off-line - video ma'ruzalar, interaktiv kompyuter video ma'ruzalar va seminarlar.

Onlayn maslahatlashuvlar lahzali xabar almashish tizimlari (WhatsApp, Viber, Telegram) yordamida talabalar va o'qituvchi o'rtasida umumiy chat yaratish orqali amalga oshiriladi. Bu o'qituvchi va talabalarining fikr-mulohazalarini qabul qilib, ma'lumotlarni bir zumda uzatishga yordam beradi. Konsultatsiyaning bu turidan talabalarga individual yondashishning bir qismi sifatida ham foydalanish mumkin. Ofayn maslahatlashuvlarda o'quv jarayoni ishtirokchilari elektron pochtdan foydalanadilar.

Videoxostingdan foydalanish ma'lumotni translyatsiya qilish imkonini beradi, lekin o'zaro aloqa chatdagi sharhlar orqali amalga oshiriladi.

Masofaviy ta'lim kontekstida o'qitishning navbatdagi usuli bu off-layn videoma'ruzalar yoki multimedia vositalaridan foydalangan holda yozib olingan videoma'ruzalardir. Ofayn videoma'ruzalar ma'ruzalarni qulay vaqtda tinglash, ma'lum mavzularga qayta-qayta qaytish imkoniyatini beradi.

Sinxron slayd-shou bilan interaktiv kompyuter videoma'ruzalari alohida o'rin tutadi. Ushbu dastur kompyuter ekranida o'qituvchining video tasviri va slayd oynasi bilan oynani ko'rsatishga imkon beradi, bu video ketma-ketlikning ijro etish fragmentiga muvofiq avtomatik ravishda o'zgaradi. Ushbu usulning afzalligi - giperhavolalar yordamida videoma'ruza mazmunini navigatsiya qilish vositalarining mavjudligidir.

Seminarlar on-line texnologiyalari (Zoom, Skype, Chat) yordamida o'tkaziladi. Bunday holda, kursning eng muhim va murakkab mavzularini muhokama qilish mumkin bo'ladi.

Ushbu maqolaning maqsadi Masofaviy ta'lim sharoitida pedagogik o'zaro ta'sir o'quv jarayonining ajralmas qismi bo'lib, o'qituvchi va talabaning o'zaro ta'siri bo'lib, masofadan turib amalga oshiriladi va avtomatlashtirilgan ta'lim tizimi vositachiligida amalga oshiriladi. Pedagogik o'zaro ta'sirni tashkil qilish uchun faollik, xabardorlik, ikki tomonlama sub'ekt-sub'ekt munosabatlari bilan tavsiflangan funktsional-rol va shaxsiy o'zaro ta'sirni birlashtirish muhim ahamiyatga ega, uning natijasi ushbu o'zaro ta'sirning qo'shma maqsad va vazifalarini aniqlashdir. Masofaviy ta'limning aniqlangan xususiyatlari o'qitish usullaridan (faol va interaktiv - ishbilarmon o'yin, aqliy hujum, master-klass, keys usuli va boshqalar) foydalanish imkoniyatini beradi, bu esa to'liq pedagogik o'zaro ta'sir qilish imkonini beradi. Masofaviy ta'lim kontekstida, shuningdek, foydalanish tavsiya etiladi: on-layn maslahatlar, oflayn maslahatlar, on-line-video ma'ruzalar, off-line- videoma'ruzalar, interaktiv kompyuter video ma'ruzalari, seminarlar tashkil qilishdan iborat. An'anaviy ta'lim shakli doirasida repetitorlik g'oyalarini amalga oshirish mumkin va muvaffaqiyatni tasdiqlovchi bunday amalga

oshirishning ma'lum tajribasi mavjud. Rassoxin A.A., oliy o'quv yurtlarida talabalarga repetitorlik yordamini rivojlantirish istiqbollarini ko'rsatib, qayd etadi - talabalar, bu ikkinchisining shaxsiy o'sishiga hissa qo'shadi.

Masofadan o'qitish bu yangi ta'lim yo'nalishlaridan biri bo'lib akademik muassasalarda keng qo'llaniladigan o'quv yondashuv. O'qitishning aksariyati onlayn rejimida amalga oshiriladi. Masofaviy ta'lim texnologiyalari o'quv resurslarini o'qituvchilar tomonidan kurs o'rganuvchilariga masofadan yetkazib berishga imkon beradi. Bu o'quv texnologiyalarining o'zi yoki onlayn pedagogik usullarda qo'llanilishi mumkin. Masofaviy ta'lim afsaliklari:

- 24 soat davomida ma'lumot olish;
- zamonaviy materiallar;
- o'z-o'zini o'rgatish;
- o'z ixtiyoriga ko'ra moslashtirilgan kurslar;
- iqtisodiy samaradorlik;

Masofaviy ta'limga tez o'tish ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilariga ta'sir qildi. Birinchidan, universitetning butun professor-o'qituvchilari talabalar bilan onlayn ishlashga majbur. Agar dastlab o'qituvchining DOTdan foydalanish bilan ishlash istagi inobatga olingan bo'lsa, endi global pandemiya sharoitida bu istisno qilinadi. Shuning uchun ko'plab o'qituvchilar yangi ish sharoitlariga tayyor emas edilar. Ikkinchidan, ko'plab talabalar shunga o'xshash qiyinchiliklarga duch kelishdi, chunki masofaviy ta'lim sharoitida barcha fanlarni o'rganish mumkin emas.

Mazkur tadqiqot doirasida masofaviy ta'limga o'tishga jamoatchilik va professor-o'qituvchilarning munosabati bilan bog'liq savollarga javob olish imkonini yaratgan so'rovnoma o'tkazildi.

Masofaviy ta'limdan foydalanishda nazorat tizimini tanlash va joriy etish o'qituvchi tomonidan ham hal qilinishi kerak bo'lgan muhim masaladir [14]. O'zaro hamkorlik orqali o'qituvchilar har bir talabaning ehtiyojlariga individual yondashuvni ta'minlashi mumkin.

Shunga asoslanib, o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni quyidagicha ko'rib chiqish mumkin:

- ularning faoliyati munosabatlari (H.I.Liimets;
- ularning birgalikdagi faoliyati (B.P.Bitinas , S.E.Xose [18]);
- birgalikdagi faoliyatning alohida turi;
- qo'shma faoliyatni tashkil etishning maxsus usuli.
- Andreeva A.D. pedagogik o'zaro ta'sir jarayonida u ikki tomonni ko'radi - funktsional-rol va shaxsiy.

Balashova E.D. o'z tadqiqotida zamonaviy pedagogik o'zaro ta'sir asos bo'lgan asosiy tamoyillarni belgilaydi:

- sherikning shaxsiy manfaatlarini qabul qilish;
- Jamoaviy ish;
- rivojlanish uchun nozik rag'batlarni yaratish san'ati.

Masofaviy ta'lim hozirgi kunda oliy o'quv yurtlarning Internetda o'rganish strategiyasining bir qismi sifatida muvaffaqiyatga erishish omillari borligini tushuntirishga yordam beradi. Iqtisodiyotning jadal rivojlanishi ilm-fanni ta'lim sohasida yangi imkoniyatlar izlashga

undamoqda. Va ta'lim, shunga ko'ra, jamoatchilik talabiga javoban, o'ziga xos xususiyatlar va cheklovlariga ega bo'lgan yanada moslashuvchan va dinamik o'quv jarayoniga aylanadi.

Bu masofaviy ta'limning yana bir xususiyati – jarayonning har bir ishtirokchisi uchun qulay vaqtda, bir-biridan mustaqil ravishda ma'lumotlarni uzatish va qabul qilish imkonini beruvchi aloqaning asinxron turi". Bir tomondan, bu talaba uchun qulay - kunning istalgan vaqtida o'qish qobiliyati o'qituvchi bilan yozishmalarga to'sqinlik qilmaydi.

Olib brogan tahlillarimiz shuni kursatdiki masofaviy ta'limning afzalliklari bilan bir qatorda kamcylilari ham mavjud. Masalaning nazariy tahlili quyidagi kamchiliklarni aniqlash imkonini berdi:

-talabaning mustaqil ishi va professor-o'qituvchilar tomonidan nazoratning tartibsizligi tufayli ta'lim sifatining pasayishi;

-o'quv jarayonini individuallashtirishning yo'qligi;

-o'qituvchi va talaba urtasida maqsadli o'zaro ta'sir tizimining yo'qligi;

– Internetga doimiy kirish va etarli texnik jihozlarga bo'lgan ehtiyoj;

– universitetdan hududiy uzoqlik va o'qituvchiga istalgan qulay vaqtda savol bera olmaslik; taqdim etilgan materialning yozma talqinining mavjudligi, og'zaki qobiqning yo'qligi.

Keyingi xususiyat o'qituvchining yangi mehnat sharoitlariga moslashish jarayoni bilan bog'liq. Bu an'anaviy pedagogik texnika. U o'qituvchiga keraksiz bo'lib qoladi yoki o'zgarishlarga uchraydi. Aynan shu savol, javobni har bir o'qituvchi o'zi izlashi kerak. Ishning yangi shakllari va usullarini doimiy pedagogik izlanish o'qituvchining kundalik ish yukiga yuklanadi. Natijada, bu masala yoki umuman hal etilmagan yoki qo'llaniladigan ish shakllari kurs maqsadlariga mos kelmaydi.

Ushbu maqolada ta'lim sifatini oshirish maqsadida , ob'ektning predmeti va gipotezalari ishlab chiqilgan:

-masofaviy ta'lim sharoitida ta'lim jarayoni sub'ektlarining pedagogik o'zaro ta'sirini nazariy asoslash;

-pedagogik o'zaro hamkorlikni amalga oshirishning aniqlangan xususiyatlarini hisobga olgan holda, masofaviy ta'lim sharoitida o'qitish usullarini belgilash;

-masofaviy ta'lim sharoitida ta'lim jarayoni ishtirokchilarining pedagogik o'zaro ta'siri xususiyatlarini ochib beruvchi mualliflik kursini ishlab chiqish, modulni aprobatasiya qilish bo'limi o'tkazish va uning pedagogik o'zaro hamkorlikdagi samaradorligini aniqlash;

-masofaviy ta'lim sharoitida samarali pedagogik hamkorlik bo'yicha uslubiy tavsiyalar ishlab chiqish.

Masofaviy ta'lim kontekstida o'zaro hamkorlikni samarali amalga oshirish uchun quyidagilarga yordam beradigan muayyan shart-sharoitlarni yaratish kerak:

– o'quv jarayonining barcha ishtirokchilarini vazifalarni muhokama qilish va bajarishda faol jalb qilish;

– hamkorlikda tadqiqot ishlarini tashkil etish;

– doimiy aloqani amalga oshirish (sinxron va asinxron aloqa vositalari);

– empatiya va fikrlashni rivojlantirish.

Universitet talabalari o'qitishning muayyan usullaridan foydalanish bo'yicha o'z qarashlariga ega va shu munosabat bilan masofaviy ta'lim sharoitida o'zlarining amaliy ko'nikmalarini

faoliyatga joriy etish imkoniyati mavjud. Bu borada faol va interfaol o'qitish usullari orqali o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi hamkorlikni tashkil etish amalga oshirilmoqda.

“Psixologik-pedagogik ta’lim” o’quv yo’nalishining 4-kurs talabalari bilan “Masofaviy ta’lim sharoitida pedagogik o’zaro hamkorlikning o’ziga xos xususiyatlari” mualliflik kursining samaradorligini aniqlash maqsadida kursda ishlab chiqilgan sinflar bo’yicha kesim amalga oshirildi. , bu quyidagi ko'rsatkichlarda ijobiy tendentsiyani aks ettirdi:

"ishtiyoq", "mustaqillik", "professional moslashuvchanlik",

"kasbiy o'zini o'zi anglash", "aloqa", "kognitiv ehtiyojlar" va "ijodiy yo'nalish".

Turli xil ish shakllarining (an'anaviy ta'lim va masofaviy ta'lim formati) uyg'unligi tufayli talabalarga pedagogik hamkorlikda tajriba orttirish imkoniyati beriladi, masofaviy ta'limga adekvat munosabat shakllanadi, o'qituvchining o'qitishdagi vazifalari haqida aniq tushuncha shakllanadi. Bunday sharoitlar. Kursni universitetning o'quv jarayoniga tatbiq etish sharti bilan talabalar uzoq muhitda pedagogik hamkorlikni tashkil etishning asosiy ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

o'qitish va ularning kasbiy mahoratini oshirish. Kesish natijasi ishlab chiqilgan mualliflik kursining samaradorligini tasdiqlaydi.

Yuqorida aytilganlar tadqiqotda qo'yilgan vazifalar hal qilingan va maqsadga erishilganligini ta'kidlash imkonini beradi.

O'tkazilgan tadqiqot masofaviy ta'lim sharoitida pedagogik o'zaro hamkorlikni tashkil etish bilan bog'liq barcha muammolarni hal qila olmaydi. Tadqiqot jarayonida olingan xulosalar pedagogik o'zaro hamkorlikni tashkil etishda interfaol o'qitish usullarining tarbiyaviy imkoniyatlarini aniqlash, masofaviy ta'lim sharoitida pedagogik o'zaro hamkorlikni yanada chuqurroq o'rganish zarurligini ochib beradi.

References:

1. Abdievna, Axmedova Barno. "USE OF PROGRAMMING LANGUAGES IN SOLVING TECHNICAL PROBLEMS." *International scientific-online conference International scientific-online conference*.
2. Axmedova, Barno. "MASOFAVIY TA'LIM IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITDA ASOSIY OMIL SIFATIDA." *Наука и технология в современном мире* 2.8 (2023): 74-84.
3. Axmedova, Barno. "MASOFAVIY TA'LIM IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITDAGI O'RNI VA AHAMIYATI." *Наука и технология в современном мире* 2.8 (2023): 63-73.
4. Ахмедова, Барно. "РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ." *Международная конференция академических наук*. Vol. 2. No. 3. 2023.
5. Mukhitdinov Khudoyar Suyunovich, Axmedova Barno Abdiyevna. Econometric modeling and forecasting of educational services to the population of the region. To Secure Your Paper As Per UGC Guidelines We Are Providing A Electronic Bar Code. Volume 10, Issue 01, Pages: 241-251. ISSN 2456 – 5083. 2021/1
6. H.S.Muxitdinov, Sh.H. Muxitdinov, L.N. Khudoyorov, F.A. Norqobilova , M.R.Ochilov. " Econometric Modeling Of Public Service Networks" *PSYCHOLOGY AND EDUCATION* (2020)

57(8): 625-632 ISSN: 00333077. Article Received: 18 October 2020, Revised: 3 November 2020, Accepted: 24 December 2020. www.psychologyandeducation.net/

7. Мухитдинов.Х.С., Раҳимов А.Н., Мухитдинов.Ш.Х. Аҳолига хизмат кўрсатиш тармоқларини имитацион моделлаштириш “Иқтисодиёт ва таълим” илмий-амалий журнал №3 Тошкент-2020. –Б.151-153
8. Барно Абдиевна Ахмедова, Raqamli iqtisodiyotda ta’lim xizmatlarini takomillashtirish., O‘ZBEKISTONNING YANGI TARAQQIYOT DAVRIDA TA’LIM-TARBIYA VA ILM-FAN SOHALARINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI, 2022/5, Страницы 644-646
9. Abdievna, Axmedova Barno. "USE OF PROGRAMMING LANGUAGES IN SOLVING TECHNICAL PROBLEMS."
10. Akhmedova, Barno. "Ways To Improve The Quality Of Educational Services Using ICT." *Eurasian Journal of History, Geography and Economics* 8 (2022): 34-38.
11. Барно Абдиевна Ахмедова, Raqamli iqtisodiyot sharoitida ta’lim xizmati sifatini oshirishda ekonometrikadan foydalanish metodikasi ., ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ, 2022, Том 1 Номер ¼ Страницы 42-45
12. Барно Абдиевна Ахмедова, Рақамли иқтисодиёт шароитида таълим хизмати сифатини оширишнинг моҳияти ва вазифалари, ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ, Том 1 Номер 1/6/1 Страницы 28-31
13. Thurmond V. A., Wambach K., Connors H. R. et al. Evaluation of student satisfaction : Determining the impact of a Web-based environment by controlling for student characteristics // *The American Journal of Distance Education*. 2002, № 16. P. 169—189.
14. Гребенюк Т. Б., Булан И. Г. Модель педагогического взаимодействия преподавателя и студентов в условиях дистанционного обучения // *Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта*. 2015. Вып.11. С. 7-14.
15. Бороненко Т. А. Активные и интерактивные методы педагогического взаимодействия в системе дистанционного обучения / Т.А. Бороненко, А.В. Кайсина, В.С. Федотова // *Научный диалог*. 2017. № 1. С. 227-243.
16. Еременко Л. Н., Еременко М. В., Львова И. В. Готовность педагога к использованию технологий интерактивного обучения в педагогической деятельности. № 11(65). Часть 2. 2019. С. 79-84.
17. Громова Т. В. Теория и технология подготовки преподавателей вуза к деятельности в системе дистанционного обучения: дис. ... д-ра. пед. наук. Тольятти : РГБ, 2011. 393 с.
18. Хапаева С. С., Заичкина О. И. Индивидуализация образовательного процесса в условиях электронного обучения // *Ученые записки ИСГЗ. Казань : Институт социальных и гуманитарных знаний*, 2016. № 2. С. 99–104.
19. Гагарина Л. Г., Колдаев В. Д. Инновационные образовательные технологии дистанционного обучения // *Экономические и социально-гуманитарные исследования*. 2018. № 4 (20). С. 96-102.
20. Azim Danesh, April Bailey, Thomas Whisenand. Technology and Instructor-Interface Interaction in Distance // *Education International Journal of Business and Social Science* Vol. 6, No. 2; February 2015. P. 39-47.
21. Москаленко Е. В., Овчаров А. В. Результаты внедрения в образовательный процесс средств электронного обучения в Алтайском государственном педагогическом

университете. Преподаватель XXI BEK. 2 / 2019. С. 125-135.

22. Shuxratovich, Kodirov Akbar. "KATTA MA'LUMOT BAZALARINI PARALLEL ISHLOV BERISH USULLARINI VA MODELLARINI O'RGANISH." *Journal of new century innovations* 43.4 (2023): 93-95.

23. Kodirov, Akbar Shuxratovich, and Muborak To'Lqin Qizi Nomozova. "MASOFAVIY TALIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARINING ISTIQBOLLI ASOSLARI." *Academic research in educational sciences* 4.CSPU Conference 1 (2023): 753-756.

24. Shuxratovich, Kodirov Akbar. "VATANIMIZDA VENDING NUSXALASH MASHINASINI AMALDA QO'LLASHNING SAMARADORLIGI." *Journal of new century innovations* 43.4 (2023): 90-92.

25. Shuxratovich, Kodirov Akbar, Choriyeva Xursanoy Xusanovna, and Mirqobilov Bekzod Abdulla o'g'li. "O'RTA TA'LIM MAKTABLARNING BOSHLANG'ICH TA'LIM SINFLARIDA INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANINI O'QITISHDA MUAMMO, YECHIM VA TAKLIFLAR." *Journal of new century innovations* 43.4 (2023): 96-98.

26. Sh.Musirmonov S. Jurayev. Multimedia texnologiyasi va ularning pedagogikada qo'llanilishi. Дата публикации 2023/6/2

27. Sh.Musirmonov S. Jurayev. Bulut texnologiyalar va ularning biznes jarayonlarida qo'llanishi. Pedagogis. Дата публикации 2023/6/2

28. Xabibullayevich, Abdullayev Safibullo, et al. "TECHNOLOGY OF ORGANIZATION OF ENVIRONMENT FOR THE DEVELOPMENT OF ERGONOMIC CULTURE." *Harvard Educational and Scientific Review* 1.1 (2021).

29. Raxmatov Sherqo'zi Akbar Kodirov. Ta'lim jarayonida bulutli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi. Журнал Pedagogis Internatsional research. Номер ISSN:281-4027_SJIF:4.995. Страницы 69

30. Raxmatov, Sherqo'Zi Olimovich. "MASOFAVIY TA'LIM DASTURLARINING TA'LIM TIZIMIDA AFZALLIKLARI VA AMALIY AHAMIYATI (MOODLE, SCORM, TUTOR DASTURLARI MISOLIDA)." *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences* 1.11 (2021): 1263-1270.